

ابتدا و انتها

انسان امروزی از اولین روز تا آخرین روز زندگیش ممکن است شرایطی را پیدا کند که به او دارو تجویز گردد. با توجه به این حقیقت که یک نوزاد از لحاظ توانائی دستکاری داروها یک جوان کوچک شده نیست (Children not miniature adults) و یک فرد مسن یک جوان کامل شده نمی باشد، باید نحوه تجویز داروها در ابتدا و انتهای سن (extremes of age) با بینش و درایت خاصی صورت گیرد. از آنجائی که نوزاد، قبل از تولد نیز می تواند بصورت ناخواسته تحت

تاثیر داروهای مختلفی قرار گیرد که به مادرش تجویز می‌شوند و یا پس از تولد باز بصورت ناخواسته ممکن است داروئی را از طریق شیر مادر دریافت کند باید به ظرافت کار پی برده و موقع تجویز دارو به یک مادر همه جوانب امر در نظر گرفته شود. همانطوریکه در غنچه ناشکفته یک گل، می‌توان گلبرگهای درهم پیچیده نرم و لطیف آنرا با ایجاد شرایط نامساعد آسیب زد و بهنگام شکفتن آن شاهد پیدایش گلی ناسالم در گلستان گل‌های سالم شد، دربارہ جنین موجود در رحم مادر نیز همچون حالتی وجود دارد. وقتی جنین تحت تاثیر داروهای مختلف یا اشعه قرار می‌گیرد ممکن است آسیبی به او وارد گردد که باعث شود او پس از تولد، برای همه عمرش یک انسان ناتوان و ناسالم شود. این مسأله هم برای خودش و هم برای والدین او مصیبت بزرگی خواهد بود و از لحاظ اقتصادی نیز بارگرانی بر دوش جامعه خواهد گذاشت. این چقدر باعث تاسف و شرمساری کسی خواهد بود که بنحوی در ایجاد بچه ناقص‌الخلقه سهم بوده است. گل چون مسافری با زیبایی و جلوه‌گری باید از بهار گذشته و در منزلگاه تابستان به صورت میوه از درخت فرود آید و جنین چون مسافری باید با هزاران آرزوی پدر و مادر، سالم به روز تولد رسیده و بزرگ شده و در تابستان و زمستان عمر آنها دستگیر آنها شود. با آسیب دیدن جنین در رحم، از باروری و تبدیل او به یک درخت تنومند و پر بار جلوگیری خواهد شد.

مطابق آمار بعضی از کشورها، تعداد داروهای خورده شده در طول حاملگی $\frac{4}{2}$ است. $\frac{1}{6}$ نوزادان که تحت پرستاری ویژه قرار می‌گیرند و $\frac{2}{6}$ بچه‌ها در بیمارستان دارو درمانی می‌شوند.

در چنین حالتی احتمال ایجاد خطر برای جنین توسط داروها قابل توجه است که اولین بار با فاجعه تالیدوماید (Thalidomide disaster) این واقعت ثابت گردید. امروزه باید همه دست‌اندرکاران حرف پزشکی از خطرات دارو درمانی در دوران حاملگی با خبر باشند. دارو تنها باید موقعی در یک مادر حامله مصرف شود که احتمال سودمندی آن بر بروز خطر به جنین غالب باشد و بطور کلی فقط داروهائی مصرف شوند که تجربیات در دوران حاملگی روی آنها زیاد بوده است و بعنوان یک قاعده خوب باید از تجویز داروهای جدید در حاملگی اجتناب گردد.

جنین خیلی حساس‌تر از سایر دوره‌های زندگی به اثرات جانبی دارو حساس است.

اکثر داروها اگر بمقدار کافی مصرف شوند از جفت عبور می‌کنند و ممکن است باعث مرگ جنین و سقط، ایجاد مالفورمیشن یا ساخته شدن غیرطبیعی اعضا و یا تاثیر در رفتارهای Postnatal مثل تسکین روانی و سیندرم محرومیت و بالاخره ایجاد بیماریهای بدخیم در روزهای آتی زندگی او شود. خطر اصلی مالفورمیشن تا هفته هشتم پس از لقاح است یعنی موقعی که غالباً قبل از تشخیص حاملگی است ولی اثرات سوء داروها پس از این زمان ایجاد می‌شوند. با مقداری دقت و هوشیاری می‌توان از آسیب دیدن جنین توسط داروها در رحم جداً خودداری کرد. چقدر دردناک است که دیدن قطرات اشک بصورت دانه‌های مروارید بر چهره مادر نگرانی که در ناقص شدن جگر گوشه خود احساس تقصیر می‌کند. اشکی که ریزش آن بر آتش سوزانی که برافروخته شده تاثیری نخواهد داشت. برای هرکسی که مسئول

فاجعه است، دیدن اشک بر چهره این مادر به دردناکی فرورفتن دشنه در قلب و به سنگینی سیاهی شب خواهد بود. بیایید با بالا بردن آگاهی خود درباره تاثیر داروها در دوران بارداری، کاری کنیم که بر چهره مادران، از تولد بچه‌های سالم، اشک مسرت و شادی جاری شود.

تجویز دارو برای افراد مسن نیز بایستی با دقت بیشتری صورت گیرد. افراد مسن بیشتر از افراد جوان دارو مصرف می‌کنند که علت آن مسلماً وجود همزمان چندین بیماری می‌باشد که باعث می‌شود که پلی‌فارماسی در افراد مسن رایج‌تر باشد. $\frac{1}{3}$ آنها معمولاً ۱ تا ۳ دارو و $\frac{1}{3}$ آنها ۴ تا ۶ دارو مصرف می‌کنند که بالطبع امکان بروز تداخل اثرات دارویی و احتمالاً تشدید اثرات جانبی را فراهم می‌کند. معمولاً میزان اشتباه در خوردن داروها در افراد بالای ۶۰ سال ۶۰٪ است و اگر تعداد داروهای تجویز شده بیش از سه دارو باشد میزان اشتباه نیز بطور قابل توجهی افزایش می‌یابد. بیشتر این اشتباهات در افراد مسن بشدت کشنده‌تر از افراد جوان یا میانسال می‌باشند. به هر حال باید در افراد مسن کمترین تعداد دارو و ساده‌ترین رژیم ممکن مصرف شده و کمترین دوز داروها مورد استفاده قرار گیرد. نباید داروها برای درمان علائمی مصرف شوند که علت آنها مشخص نیست. اگر مصرف دارویی ضرورت نداشته باشد باید مصرفش قطع شود. بعلت سن بالا از مصرف دارویی نباید خودداری شود ولی بخاطر داشته باشیم که داروها نمی‌توانند سن بالا داشتن را درمان کنند (Drugs Cannot Cure old age).

نهایتاً تاکید می‌شود که نوزاد و کودک نه تنها از

لحاظ اندازه بلکه از لحاظ نسبت‌ها و متشکلین بدنشان و عمل سیستم‌های فیزیولوژیکی با افراد بالغ تفاوت زیاد دارند و این تفاوت‌ها در نحوه دستکاری داروها در بدن و پاسخ به داروها منعکس می‌شوند و باید در موقع نسخه نوشتن مد نظر باشند. در مورد افراد بالای ۶۵ سال نیز بعلت افزایش در تعداد داروهای مورد مصرف که بخاطر داشتن بیماریهای مختلف نیاز به مصرف آنها دارند، poor compliance و تغییرات بدنی ناشی از بالا رفتن سن، وقوع اثرات جانبی بیشتر است و نیاز به تغییر در دوزهای درمانی می‌باشد.

میاسای ز آموختن یک زمان

ز دانش میفکن دل اندرگمان

دکتر مرتضی ثمنی

